

KBK

KISGRAFIKA

7.1963

ÉRTESÍTŐ
1965 AUGUSZTUS

Lyka Károly 1869-1965

A magyar művészet minden barátja
százinte megrándulásai értesült LYKA KÁ-
ROLY 1965. május 1-én bekövetkezett ha-
láláról. Már hatvanéves életkorban
ment el közülünk a munkássága /"éremél
maradandóbb", csak halálakor döböntünk
rá arra, mit is jelentett művészeti éle-
tünkben.]

LYKA KÁROLY neve és működése elválaszthatatlanul összeforrott a huszadik század első felének magyar művészeti életével. Festőnek indult, Hollósy tanítványa volt, de RICHARD MUTHER művészettörténeti előadásainak hatása alatt az ecsetet a tollal cserélte fel s csakhamar ismert nevet szerzett magának. Senki sem tett hazánkban annyit a művészetek népszerűsítése terén, mint éppen ő s ez nem kis teljesítmény volt abban a korban, amikor képzőművészeti kultúránk gyerekcipőben járt. Generációkat nevelt a művészet megbecsülésére és szeretetére: tollal, szóval egyaránt szolgálta az ügyet, amely mellett elkötelezte magát. Az akadémizmussal, a hivatalos iránnyal korán szakítva mindig a haladó művészet mellett tett hitet s a nagybányaiaktól, Rippl-Rónaitól Medgyesy Ferencig biztos szemmel fedezte fel és propagálta művésztünk igaz értékeit. Otthon volt a művészet minden területén, az építésztől a festészetten, szobrászaton, grafikán keresztül az iparművészetig s alapos tudása, biztos ítéllete mindenkit meggyőzött. Harcos szellem volt, de nem hanggal, hanem érvekkel harcolt s eredményeit az idő igazolta. A fiatal tehetségek mindig számíthattak rá, irányított, tanított - anélkül, hogy bárki egyéniségére rá akarta volna erőszakolni saját álláspontját. Ő alapította és szerkesztette az első magyar korszerű művészeti folyóiratot, a *Művészetet* /1902-1918/s a hajdani közeposztály kedvelt hetilapjának, az *Új Időknek* Lyka Károly írásai adtak rangot és tartalmat. Mint a Képzőművészeti Főiskola tanára, majd igazgatója /1914-1936/ pazarló módon tette közkincsé tudását s művészeink derek-hada nagyon sokat tanult tőle. Könyvtárnyi írása - amelyet elsősorban az 1954-ben megjelent Lyka-émlékkönyv szedett csokorba, nem csak mennyiségénél fogva ejt bűmlatba, de frissességénél, aktualitásánál fogva is. Cikkeinek mondani-valóját, állításait, értékeléseit ma sem haladta meg az idő. Nevezetesebbkönyvei /Kis könyv a művészetről, A képzés újabb irányai, Madarász Viktor, A táblabíróvilág művészete, Képek, szobrok, Közönség és művészet a század végén Magyar művészetlet Münchenben, Festészeti életünk a milléniumtól az első világháborúig, Szobrászatunk a századfordulón, Festészettünk a két világháború között stb./ művészettörténeti irodalmunk legjobb értékei közé tartoznak. Világos stílusa, plasztikus előadásmódja nagyon hozzájárult ahhoz, hogy könyveit a nagyközönség is mindig szívesen fogadta.

Lyka Károly, aki a részletproblémák vizsgálata közben is mindig a magyar művészet egészét nézte, kellő figyelmet fordított a művészet minden megnyilvánulására. Nem csak a nagy műfajok álltak hozzá közel: szerette és megbecsülte a kis, intim műfajokat is, mint az érem, az exlibris stb. Az éremről írt kis munkája /Az érem- és plakettművészet stílusa, 1910/ ma is vadmecuma minden éremkedvelőnek. Szerette és népszerűsíteni igyekezett az exlibrist is, mert korán felismerte nagy izlésfejlesztő és művészetnépszerűsítő erejét. Amikor a Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete 1932-ben megalakult az alapítótágok Lyka Károlyt kérték fel elnökül s ő szívesen vállalta ez a megbízást és egészen az egyesület megszűnéséig ellátta azt. Az egyesületben kifejtett munkássága az exlibris megbecsülését jelentette s ugyanakkor neve fémjelzte is az egyesületet. A MEGE több kiadványát ő bocsájtotta utjára; a Román Károly könyvjegyei /1932/, a Gáborjáni Szabó Kálmán könyvjegyei /1934/, a Révész Kornél exlibrisai /1936/ c. MEGE-kiadványokhoz ő írt szeretettől vezérelt, mégis tárgyilagos bevezetéseket. A Magyar Könyvbarátok Diáriumban 1935-ben "Exlibrisek, könyvcimerek" címmel megjelent kis tanulmánya az exlibris apothéozisa. Felbecsülhetetlen volt ezeknek a kis írásoknak a propagandereje - mert Lyka Károly írta. Művészeink több exlibrist készítettek részére s ezeket büszkén ragasztotta be hatalmas könyvtára kötetéibe. Nagy Sándor részére készített exlibrise a szecessziós exlibrisművészet érdemes terméke, Gáborjáni Szabó Kálmán Lyka Károly részére készített fametszeti könyvjegye pedig igen előkelő helyet foglal el a kitűnő grafikus exlibrisai között.

Lyka Károly halála az egész magyar művészeti élet nagy vesztesége s a gyászban a magyar exlibrisgyűjtő társadalom is osztozik. Emlékét megőrizzük, mert munkássága állandó biztatás és kiapadhatatlan erőforrás mindazoknak, akik szeretik a szépet.

Galamboš Ferenc

Nagy Sándor klisényomata

Gáborjáni Szabó Kálmán fametszete

KISGRAFIKÁNK A KÉT VILÁGHABORÚ KÖZÖTT

Szeged és Debrecen két erős központja a grafikai szellemnek, Budapest mellett mindvégig megtartja vidéki elsőbbségét. Szolnokon nincs összefüggő rezkarcoló- és fametszőgárda. Egyedüli képviselője fametszetben a kiváló Patay Mihály/1910-1956/Varga és Aba-Novák tanítványa a Budapesti Főiskolán. 1932-ben már szerepel a főiskola grafikai osztályának évkönyvében. A zagyvaparti levegőből mindig megtartotta a derűs és realis vonásokat, mindig közel volt a magyar földhöz, a magyar paraszthoz. Grafikai szemléletében tartalmasan egészült ki élete folyamán. Polytonos fejlődésben olaszországi tanulmányútján, Velence, Firenze, Róma egy-egy fokkal vitték előbbre a klasszikusabb kítés felé, míg a valóságosság követelménye, de a kíváncsiság is átlenítte Afrika partjaira, ott is beletekint az egyszerű nép életébe, miként ithon a Zagyva-parton. A fametszet területén tudja maradéktalanul kifejezni magát, s ezen az uton élete végéig megmarad. Mátalkori művei: Bóllérek, Disznóölés, Kordások, Ónarckép után a firenzei fametszetei nagy mesterségbeli és művészi előrelépést jelentettek a egyre fokozottabb eredményeket ért el a háború után élettel telített munkás és paraszt-ábrázolásában. Termékenyen dolgozott a kisgrafika területén is. Exlibrisai 1937-től jelennek meg a gyűjtők között /Pokorny Ferenc, dr. Reiter Camillo, Papp Jenő, Szentey Flórián, stb./. Mester volt a száldruc metszésben. A íketék feloldása pontszerűséggel, a folthatás, a diszitó elemek csipkeszerű verete, mind ott voltak a fegyvertárában. Korai halála nagy vesztesége az új arcu magyar grafikának.

Szolnokkal elhalkul a vidék. Egyetlen hír Szombathelyről érkezik. Ott jelent meg egy 12 lapból álló sorozat Tóth Jánostól Vasi föld címmel, a Martineum nyomda kiadásában, 1937-ben. E kedves mappa szombathelyi utcarázslatokat ad s néhány tájképet a közeli vidékről.

+

A magyar kisgrafika történetében a két háború között alakult és működött Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete /MEGE/ játszotta a legnagyobb szerepet. Alakuló közgyűlését 1932-ben tartotta s ez alkalommal elnökké egyhangulag Lyka Károlyt /1869-1965./ választották meg. A lüktető, élő magyar grafikai szellem újabb bizonyásgáttele, amely magában foglalta a műbarátokat, gyűjtőket, a grafika rajongó szerelmeseit. Életképességének ékes bizonyítéka az 1937-ben megindított "Kisgrafika" c. folyóirat, amely 1944-ig megszakítás nélkül jelent meg. Érdekességét az is emelte, hogy ismertető cikkeken kívül eredeti grafikákat is közölt. Így fametszetű exlibriseket Drahos Istvántól, Fery Antaltól, Menyhárt Józseftől, Nagy Árpádtól, Patay Mihálytól, Révész Kornéltól; karácsonyi és újévi lapokat Arató Gyulától, Bordás Ferencről, Bánszky Tamástól Fery Antaltól, Drahos Istvántól, Havas Lászlótól, Nagy Árpádtól, Menyhárt Józseftől, Varga Nándor Lajostól; alkalmi grafikai lapokat Fery Antaltól, Menyhárt Józseftől, Sterbenz Károlytól, Török Jánostól, Várkonyi Károlytól; kötetlen grafikát

Patay Mihály festészei

Almási Gyula Bélától, Drahos Istvántól és Patay Mihálytól. Istókovits Kálmán rézkarc exlibrisét műduoról közölte a folyóirat 1944-ben. Az egyesület működését különösképpen a grafika-barátok lelkesültsége egészítette ki. Az exlibris terjesztése és megszerettetése érdekében kiállításokat rendeznek, lemez- és ducmegrendeléseket eszközölnék. A művészekkel élő, eleven kapcsolatot alakítottak ki ily módon. Felvették az érintkezést a külföldi művészekkel és egyesületekkel is, amely így nemcsak egy-egy gyűjtemény számbeli gyarapodását eredményezte, hanem bővülő látásban a minőségre is rámutatott. Nem mulaszthatjuk el e lelkes táborból megemlíteni Dr. Arady Kálmán, berei Sós Károly professzor, Réthy István, Pinterits Tibor, Dr. Illyés Sándor László, Dr. Reisinger Jenő, Dr. Lustig István, Nagy József Szentesy Flórián, Dr. Szalay József, Némegy Gyula gyűjtőket, akik mindvégig kitartottak a kisgrafika Múzeuma mellett, hisz a művészek Muzsája az övék is volt.

A kisgrafika első pártoló egyesülete a Szent György Céh 1913-ban, exlibris kiállításán kimondott céljának tekintette Budapestet a művészi exlibris középpontjává tenni. Siklóssay László dr. kiadványát az exlibrisről /a Gyűjtő 6-9. száma/ nem befejezésnek, hanem indulásnak tekintette. Sajnos, a szép Alomból mi sem maradt. Sajnálkozásunk mellett ezuttal vigasztalódhatunk. Szakirodalomban ehhez hasonló teljes, komoly és szép kiadványt azóta sem produkált az exlibrisirodalom, még külföldön sem. Mind a mai napig tartja az elsőséget. Értékét emeli, hogy a szokásos műduokon kívül a könyv mellékleteként mintegy 71 eredeti nyomóduoról készült exlibrist is kapcsolunk az ünnepi kiadványhoz. Néhány név ezek közül: rézkarcban: Ágoston Ernő, Bottka Miklós, Conrac Gyula, Faragó József, Gara Arnold, Graf Oscar, Kolb Alois, Markó Lajos, Nagy Sándor, Rassenfosses, Prihoda István, Rónai Kazimir, Struck Hermann, rézmetszetben: Friend E.T., fa- és linometszetben: Bottka Miklós, Józsa Károly, kőrajzban: Biró Mihály, Frey Max, Sassy Attila. Ebből láthatjuk, hogy a kiadvány értékét az eredeti lapok jelentősen emelték. A közel husz év után alakult MEGH cél-

kitűzése művészi tekintetben a metaszóművészet felé igyekezett a súlypontot áttenni és a fényképi sokszorosítással készült lapokat igyekezett eltüntetni a gyűjtők albumából. E célt szolgálták az egyesület évkönyvei, kiadványai eredeti metaszettekkel. Fenállása alatt 16 kiadvány készült és voltak évek, amikor egy-egy évre több kiadvány is jutott. Ezekben a kiegészítő tőb fajta látott napvilágot, elsősor természetesen az exlibrisek. Az első kötet Román Károly /1900 - / 61 könyvjegyet tartalmazta fa- és linometszetekben, 1932-ből, Lyka Károly előszavával. A nagyváradi Kálmán-nyomdában készült. A második évkönyv 1934-ben jelent meg, G. Szabó Kálmán fametszetes könyvjegyeivel. Debrecenben állították elő, a Nagy Károly és Társai Könyvnyomdában. 40 könyvjegyet tartalmaz. A harmadik - 1935-ből - 12 rézkarcot közöl Haranghy Jenőtől /1894 - /. Exlibriseihez Siklóssy László írt bevezetést. A karcokat Alpár Sándor rézkarcoló nyomtatta 150 példányban. Az Egyesületi Nyomda szövegrésze arról tudósít, hogy a művész 1913 és 1935 között 33 rézkarc exlibrist készített. Az 1936-ban megjelent negyedik évkönyv Révész Kornél 12 rézkarc exlibrisét közli Lyka Károly bevezetőjével. A tizenötödik évkönyv, az 1942-ben megjelent kötet Weér-Wenczel Márton 24 exlibrisét / in memoriam / közli Nagyváradról, továbbá Radványi Károly 24 exlibrisét fametszetben és műducon. Alkalmi grafikák több évkönyvben jelentek meg. Az 1938-as /VI./ kiadvány Vadász Endre 6 színes rézkarcát közli; szintén 1938-ból való a VII. évkönyv, amely "Bort buzát, békességet" címet visel. Löbl Dávid és Fiainál jelent meg Budapesten, 110 példányban. Az egyesület majd mindegyik tagja résztvett benne metszetekkel, rézkarcokkal, vagy rajzról készült műduccokkal. Gazdag termésű év volt! Hasonlóan gazdag beszámloló volt a kilencedik mappa 1939-ben: Boldog új év köszöntéssel. 60 grafikai lapot tartalmazott, 170 példányban készült, azonkívül 12 eredeti rézkarc melléklete volt. Fametszési vonalon szerepeltek: G. Szabó Kálmán, Radványi Károly, Menyhárt József, Bordás Ferenc, Török János, Gallé Tibor, Nagy Árpád, Kopasz Márta, Vadász Endre, Patay Mihály, Havas László rézkarc vonalán: Major Ágost, Koppány, Vadász Endre, Szűcs Pál Pordai Schilling; rézmetszetben: Horváth Endre.

/Polytatljuk/

Varga Nándor Lajos

Vadász

JOZEF SZUSZKIEWICZ

LENGYEL FESTŐMŰVÉSZ EXLIBRISMŰVÉSZETE

A krakkói Nemzetközi Exlibris Kongresszuson a Krzysztofory boltíves középkori termeiben a résztvevők megismerhették a mai lengyel grafika és exlibrisművészet világát ismert képviselőit. Ezek az arcképek sokáig élnek majd emlékeztünkben, közöttük József SZUSZKIEWICZ "klasszikus profilja" is, ahogy magáról kedélyesen mondta, miközben új magyar barátai emlékkönyvébe önarcképét emlékeztetőből felvázolta. Ezt a kedves ismerősünket szeretném bemutatni azoknak, akik csak lélekben kísérték végig krakkói és tarnóvi utunkat.

József Marian SZUSZKIEWICZ 1912. február 3-án született Lwówban. Festőművészeti tanulmányait a varsói Képzőművészeti Akadémián végezte, mestere Hadeusz Pruszkowski professzor, a "Rytm" néven ismert művészecsoporthoz tartozott, a "Rytm" néven ismert művészecsoporthoz tartozott, a "Rytm" néven ismert művészecsoporthoz tartozott, a "Rytm" néven ismert művészecsoporthoz tartozott. Széles ecsetkezelésű, zárt formákkal felépített festményeinek témái tájképek, csendéletek és portrék, tán az utóbbiak alkotják művészetének legegységesebb részét. A portrék között remek önarcképeket találunk. A fametsző vésővel hamar kapcsolatba került. Ezen nem is csodálkozhatunk, hiszen a modern fametszés klasszikus hazája Lengyelország. Talán sehol

szj69

szj6

since olyan szoros kapcsolatban a faragószóművészet a népi
 erővel, a hazai földdel, mint éppen itt. Szuszkiwicz faragó-
 szeti tájképei, figurális művei dinamikus nagyvonalúsággal
 kezelt művek. Megfelelő faanyag hiányában gyakran fordul a
 linoleumhoz is. Kiállításakon 1950. óta szerepel, Varsóban
 1950, 1954, 1956, 1959, Radomian 1951, 1952, a Krakkóban
 megrendezett I. és II. Grafikai Biennálén 1960. és 1962-ben
 külföldi kiállításai a Szovjetunióban, Belgiumban, Kubában
 és Magyarországon /Veszprém/ voltak. 1962-ben megkepte a
 lengyel Gyűjtődíj II. fokozatát /10.000 zloty/ Gyűj-
 teményes kiállítása 1963-1964-ben volt Tarnówban.

Az exlibrisművészet számára kezdetben csak egy kis
 kiroccanás volt, de kapcsolatai mind szorosabbá válnak vele.
 Első ismert könyvjegye 1942-ből való. Eddig mintegy 50 ex-
 libris került ki vésője alól, főleg faragószetek a néhány li-
 nómetszet. Főleg korábbi lapjait, melyek tulnyomórésztben ma-
 kosak, a naturalista ábrázolás jellemzi. Energikus vésőke-
 zeléssel mintázza lapjait. Jellemzőjük az anyagazéréség.
 Ritkán nyúl a fésűs vésőhöz, melyet akkor is kellő önfegy-
 mezéssel kezel. Újabb lapjain gyakoriak a stilizált formák
 a játékos vonalvezetés. Kompozíciói mindegyre zártabbak, ki-
 egyensúlyozottabbak. Az 1961-ben a tarnóvi Magyarbarát Tá-
 rsaság részére készült exlibris volt az egyike az első la-
 poknak, mellyel gyűjtőtársaink megismerkedtek. Bem apó kép-
 mását ábrázolja, Tarnów város felhőadás-csillagos címerével
 a "leliwa"-val. A krakkói kongresszus tiszteletére a lengye-
 lek által kiadott mappa a W. Jakubowski részére készült lap-
 ját adja közre, mely fekvő aktot ábrázol. Pár színes, ötlet-
 tes linómetszete kivételnek tekinthető. A lengyel grafika-
 ban általában nem gyakoriak a színes exlibrisek, csak Gra-
 bowski és Przykowski alkalmazzák a színeket rendszeresen.
 Szuszkiwicz lapjainak nagyrésze művészek, írók, festők, szin-
 művészek részére, majd mind több lap gyűjtők részére készült.
 Exlibrisművészetére serkentően hatott a krakkói kongresszus
 reméljük, hogy szép lapjai minél több magyar gyűjteménybe
 jutnak el és ezzel is elősegítik a lengyel-magyar gyűjtő-
 kapcsolatokat.

József Szuszkiwicz Tarnówban él, az ottani képzőművé-
 szeti középiskolának volt igazgatója, jelenleg tanára.

Semsey Andor

Sterbenz Károly

SOPRON GRAFIKUSMŰVÉSZE

A Sopronban járó turistáknak a város különböző pontjain érdekes, művészi kivitelű műemlék-térképek, idegenforgalmi útmutatók, flóra-térképek hívják fel a figyelmét a város és környéke szépségeire. Sopron, hazánk "ékszeres doboza" kitűnő idegenforgalmi propagandát csinál s a város népszerűsítését idegenforgalmi kalauzok, műemlék- és múzeum-ismerető füzetek is hatásosan segítik. És aki megnézi ezeket a gyakorlati célokat szolgáló, de mégis művészi grafikákat, STERBENZ KÁROLY nevét fedezhetik fel rajta.

Az idegen végigjárja a Liszt Ferenc Múzeum nagyszerű termetét és nem tudja hirtelen, hogy mit csodáljon meg inkább: magukat a kiállított tárgyakat-e, vagy a kiállítás korszerűségét, a tárgyak találását, amelyek megfelelő és művészi grafikai körítéssel készültek. A múzeum grafikai installációján megint csak STERBENZ KÁROLY nevét olvashatjuk.

STERBENZ KÁROLYT, Sopron fiát és szerelmesét, egyuttal grafikus-művészt azonban nemcsak a soproniak és a Sopront látogató idegenek ismerik, de ismerik a kisgrafika gyűjtői és barátai is, hiszen exlibrisek és alkalmi grafikák hosszú sora áll mögötte, amelyek jól illeszkednek a két világháború közötti és a felszabadulás utáni évek magyar grafikai együttesébe. Mletéről azonban ennek ellenére keveset tudunk s ennek első sorban a művész hallatlan szerénysége az oka. Pedig nem mindennapi élete nemcsak a magyar sorsvállalás küzdelmes voltát példázza, de rávilágít STERBENZ KÁROLY grafikus művészetének lelki gyökereire is.

Van valami fátumszerű abban, hogy STERBENZ KÁROLY a huszadik század első napján, 1901. január 1-én született mindmáig forrón szeretett városában, Sopronban. Itt végezte középiskoláit is, majd 1917-ben az Iparművészeti Műiskola díszítő-festő szakosztályára került. Édesapja, a tekintélyes helybeli dímfestőmester ekkor sok száz ezer társával együtt a lövészárkok lakója volt s az őt testvér eltartásának és neveltetésének a gondja egyedül az anyára hárult. Az apában magában is sok volt a művész-hajlandóság. STERBENZ KÁROLY a kiváló soproni restaurátorral együtt sok templomi freskó, oltárkép, stb. helyreállításában vett részt és fiát is azért szánta művész-pályára, hogy majdan együtt végezzék ezt a munkát tovább.

A fiatal STERBENZ az Iparművészeti Főiskolát 1921-ben fejezte be. Közben az édesapja is hazakerült a háborúból, Sorsuk azonban nem úgy alakult, ahogyan eltervezték; a háború utáni infláció, az azt követő munkanélküliség, Sopron határváros jellege véget vetett a tervezgetéseknek és nem tették könnyűvé életüket. Meg kellett alkudniuk.

A grafika varázsa STERBENZ KÁROLYT 1930-ban kerítette hatalmába. A patinás város, a közeli és távolabbi környék megejtő szépsége a folyton baráncoló fiatal művészt nem hagyta nyugodni; a hátizsákba a kiránduláshoz szükséges holmik mellé a vázlatkönyv mindig odakerült. És STERBENZ KÁROLY a megszállottak lelkesedésével rajzolt mindent, ami csak az útjába került: tájat és embert, állatot és öreg fákat. Rajzkészsége kifinomult a természet folyton változó arca feloldotta az iskolás megkötöttségeket; rajzaiban, akvarelljeiben egyre jobban magára talált.

Peresz, közben élni is kellett! A díszítő-festő kereste meg azt, ami a grafikusművész szabad alkotómunkájához kellett; jelentéktelen feladatokat is elvállalt, hogy utána nyugodtan rajzolgathasson "so für's Herz" - a szíve szerint. És STERBENZ KÁROLY festett mindent: freakákat templomokra, falképeket táncterembe, horoahordókat és inyosiklandó tájakat kocsmák falára. Ezek a munkák azonban, bármennyire megnyerték a megrendelők tetszését és bármennyire is megütötték az átlagos művészi színvonalat, nem voltak az igaziak.

A fametszés, a rézkarc technikai csinyját-binját hozzáértő mester vezetése nélkül, saját magától tanulta meg. Amikor megismerte a grafika mesterségbeli titkait s páratlan rajztudása mellé a művészi sokszorosító grafika technikai tudnivalóit is birtokába vette, önként kínálkozott a későbbi út: az exlibrisek, a kisgrafika útja. A MEZE gyűjtői gyakran keresték fel megbízásaikkal, a Soproni Képzőművészeti Kör pedig egyik legtehetségesebb, legszorgalmasabb grafikusát tisztelte benne. A soproni képzőművészeti kiállítás állandó résztvevője volt és az ma is. Már már úgy látszott, hogy STERBENZ KÁROLY is megtalálta a maga végleges helyét a magyar művészeti életben s a nyugodt alkotói évek, a higgadt férfikor érett ereje kiteljesíti művészetét, amikor a sors megint beleszólt az életébe.

1942-ben behívták katonának. S amikor 1945-ben hazakerült, családi bázisokat romokban találta s a romok alatt édesapja, húga, kisebbik gyermeke fektet. Más embert ennyi csapás talán végleg megtört volna, STERBENZ KÁROLY azonban ismét maga alá gyűrte a sorsot; eltemette halottait és fitestvérevel közösen ismét felépítette a családi házat. Majd körülnézett, hol lenne szükség munkájára, töretlen alkotókedvét hol tudná érvényesíteni. A város, az egyetem gyakran ellátta munkával s ez STERBENZ KÁROLYNAK biztosította a meg-

élhetést, ugyanakkor Sopron idegenforgalma pedig csak nyert vele. És készültek az idegenforgalmi plakátok, a műemlék-térképek, a prospektus-címlapok - a modern élet ma már nélkülözhetetlen paperebbe-je - amelyek, ha szerény mértékben is, hogy Sopron a szépet szerető és a multat megbecsülő belföldi és külföldi vendégek kedvelt kiránduló- és üdülőhelyévé legyen. A jószemű Csatai Andre, a soproni Liszt Ferenc Múzeum tudós igazgatója 1952-ben hívta meg a múzeum munkatársul a művészettörténész igazgató és a grafikus muzeológus összefogásának köszönhető, hogy a soproni múzeum ma egyike hazánk legjobban rendezett, legtöbb művészeti élményt és tanulságot nyújtó muzeumainak. A venaég könyv magyar és külföldi bejegyzései tanuskodnak erről.

Az exlibris, a kisgrafika STERBENZ KÁROLY életében mindig a pihenést, és a művészi ambíciók teljes kiélését jelentette. Értékes kisgrafikák hosszú sora áll STERBENZ KÁROLY mögött s ez a gazdag grafikai oeuvre tisztas helyet vívott ki magának a magyar kisgrafika együttesében. A "Heimatakunat" nála nemcsak téma és ihlet, de ihlet is. Exlibrisein gyakran találkozunk Sopron nevezetességeivel: a Szentháromság-szobor, a Hűség-kapu, a tüzoltótorony, a barokk parasztházak gyakran visszatérő motívumai s nemcsak kedves emlékeket idéznek, de jó művészetet is adnak. Talán a város barokk emlékeinek sokasága az osztrák barokk Sopronig csapó hullámainak a városképben, az emberek lelki alkotásában, a szinte parkká szelidült tájban megnyilvánuló visszatükröződésére vezethető vissza STERBENZ KÁROLY kisgrafikáinak barokk levegője is. De nemcsak a témák adják a barokk jelleget; a lapok zsufaltság a, emberábrázolásának nyugodt, sőt idillikus kicsengése, tájainak átszellemítése mind-mind barokk vonás. STERBENZ KÁROLY kisgrafikai művészetét nemes konzervativizmus uralja, ez a konzervativizmus azonban nem korszerűtlenséget, inkább egy időtálló szépségideál megőrzését jelenti. Lapjai néha az anyaggal való ádáz birkózásról vallanak; ezért áll közelebb hozzá a rézkarc, mint a faragás. Ez is a barokk alkot következménye: a rézlemez jobban tűri a zsufaltságot, a mozgalmas kompozíciót, mint a fa. STERBENZ ritkán törekszik egy-egy pillanat megöröztetésére; majdnem mindig időtálló témákat választ, amelyhez nem is illik a tulajdonos modern vonalhangszerelése. STERBENZ nem a muló divatokat igyekszik utánozni, hanem az örök értékeket keresi. Ezért kerül a stílusbeli szertelenségeket, mert tudja, hogy idegenek lelki alkotától; azonban minden lapját ősszinte művészeti élmény hitelesíti s művészetének ereje konzervativizmusa ellenére is ebben rejlik.

STERBENZ KÁROLY ma hatvanöt éves. Ami mögötte van, arra bízke lehet, ami előtte áll, sok újat már nem hozhat neki. Alkotó élete csucsán innen küldjük neki a magyar grafika barátainak őszinte üdvözlését.

Galambos Ferenc

JURIDA KÁROLYRÓL ÉS GRAFIKÁIRÓL

Ha egyszer megírják majd a XX. század magyar képzőművészetének történetét, a század ötvenes és hatvanas éveit minden bizonnyal a magyar grafika aranykorának fogják regisztrálni. A kulturális forradalom egyenlő feltételeket biztosított képzőművészeinknek, s hogy az egyenlő feltételek mellett is elsősorban grafikusaink ugrottak ki a sorból, az nem a véletlen műve. A korlátlan alkotási lehetőségek mellett elsősorban a Képzőművészeti Főiskola kiváló pedagógiájának s a grafikai szak egyszerű művész-tanárainak köszönhető ez, akik a megfelelő kiválasztás után előfeltétlenül mentesen korszerű grafikai művészetre oktattak és szabad teret engedtek minden egyéniségnek. Az egyre javuló közizlés s az emelkedő életszínvonal lassanként kiszorítja a giccses életünkéből s a kulturált otthonokban a szép igénylése elsősorban a grafikák vásárlása révén élte ki magát. Lakáskultúránk növekvő igényessége grafikusainknak korlátlan felvevőpiacot teremt s egyre gazdagodó és mindjobban tömeg bibliofilivá váló könyvkiadásunk illusztráció-igénye a merkantil-grafika mindennapi szükségletei, a közéleti megbízások tág teret adnak grafikusainknak. Grafikusai gardánk pedig: az érett öregek, a középkorúak derékhada s a tehetséges fiatalok serege állja a munka rohamát. S a munkában elsősorban a fiatalok haladnak az élen.

Grafikusaink legfiatalabb korosztályához tartozik J u r i d a K á r o l y is. 1935-ben született Tatabányán. A Képző-és Iparművészeti Gimnázium elvégzése után 1955-ben került a Képzőművészeti Főiskolára, ahol H i n o z s G y u l a és É k S á n d o r voltak a tanárai. A főiskolát 1961-ben fejezte be s azóta kizárólag a grafikának él. Annak ellenére, hogy ritkán áll a tárlatlátogató közönség elé annak ellenére, hogy irigylésre méltóan fiatal, ismerik és számontartják a nevét. Első ízben 1961-ben, a Vásárhelyi Őszi Tárlaton találkozhatott a nagyközönség alkotásaival, ahol diplomamunkáit állította ki. Az 1963. évi Nemzeti Tárlaton a grafikaszerető közönség már ismerősként üdvözlölte lapjait. Az 1962. évi és 1964. évi Studio kiállításokon jól illeszkedett a magyar grafika sokhangú, de mégis összhangolt együttesébe s egyéni művészi sajátosságait külön is megjegyezték. Az 1964. évi Vásárhelyi Őszi Tárlaton kiállított munkái már a művészet-kritikusok figyelmét is magukra vonták s a tárlatbeszámolók mind megemlékeztek róla. Az érdeklődés egyre nagyobb mérvű feléje-fordulása barátait, tisztelőit nem érte váratlanul; a Studio 1962. évi portré-pályázatának harmadik díja s az "Ember és állat" c. 1964. évi pályázat Gross Arnolddal és Pásztor Gáborral közösen elnyert díja tehetségét, egyéni hangú grafikus-művészetét már hivatalosan is fémjelozte. A Kisgrafika Barátok Köre által kiadott rézkarc mappája /Jurida Károly tizenkét rézkarc. Bev. Kovancz Ilona. Bp. 1964. KMK/ művészetét a kisgrafika barátainak széles taborában tette népszerűvé.

Jurida művészetének legszimpatikusabb vonása a tematikai, technikai és művészi megfogalmazásbeli változatoság. Sokan ezt negatívként fogják fel, mi azonban erősen tartjuk. Az egyéniségnek állandósult stílusban való megerősítése egy idő múlva egyhangúságot áraszt s gyakran csabít ihlet-nélküli rutinmunkára; a kísérletezés, az utkeresés, az alkotó harc nem egyéniség-hiány, hanem brók küzdelem az egyéni kifejezőmód minél érettebb és magasabb fokú megfogalmazásáért, mely nem szükségképpen mindig azonos. A forradalom elsősorban a fiatalság joga s az állandó indulati és hangulati feszültséggel, a témák folytonos változtatásával, a technika lehetőségeinek megújuló kihasználásával jár. A lehangoltság magától is megjön egyszer, kár siettetni; az a művész, aki idősebb korában sem tör ki néha-néha a megszokott keretek közül, nem igen érdemli meg a művész nevet. A vérbeli művész a fejlődésben nem ismerhet megállást, legfeljebb csak állomásokot; a művészi fejlődést csak a halál zárhatja le végleg.

Sokat és gyakran alkotó művész ritkán mélyül el. Jurida Károly nem tartozik a termékeny művészek közé. Ennek köszönheti, hogy sem az elsekélyesedés veszélye, sem a rutin csapdája nem fenyegeti. Vívódba és küzködbe alkot, karcaihoz sokszor több száz vázlat is készül, mire végleges formát bít magára. A munkamódszer mögött azonban nem téma-szegénységet, nem fantáziahiányt, nem technikai bizonytalanságot kell keresnünk, hanem az eléggé soha meg nem becsülhető igényességet, amely csak komoly művészek sajátja. A vázlatok özöne és a kész munka közötti út nem rózsákkal van telehintve, de az in status nascendi állandóan változó, változó, alakuló élmény végző képi megfogalmazását igazolja a művészi hitel.

As emberi arc, az örökké változó táj, a halott tárgyak és a munka dinamikája mind vonzza és izgatja Jurida Károly művészi fantáziáját és becsvágyát. Emberábrázolásában nem naturalista hűség, hanem az egyéniség megragadása és kifejezése izgatja. Nem másolni, hanem kifejezni akar, nem a valóságot, az egyéniséget ragadja meg. A csendélet egyik igen erős oldala a itt művészi élményeit lírai melegség járja át. Ősztündés komponálókészsége egyensúlyt teremt a holt tárgyak között, de érezni rajtuk a jelen nem levő emberek keze melegét. A csendélet mai grafikánkban nem nagy szerepet játszik, pedig végtelen lehetőségeket nyújthat az alkotó művészeknek. Igaz, talán itt a legnehezebb egyént adni. Jurida érdeklődése talán éppen ezért fordult fokozottabban a csendélet felé.

Őszinte hang, meghitt élmény, közös sorsvállalás jelentkezik Jurida Károly munkaábrázolása grafikáiban. Meggyőző erejüket, szuggesztív hangulatukat ebben kell keresnünk. Jurida érdeklődését nem a tematika divatos volta irányította az ezerarcú munka felé, hanem az a tény, hogy a munkások között nőtt fel, érti a nyelvüket, érzi a munka felemelő lendületét s éppen azért a munka lázas képe nem idegen kulisszaként jelentkezik művészetében, hanem meghitt mindennapi közelségben. Pillanatragzó ereje itt és ezért művészi és őszinte egyszerre. Ézzel a két tulajdonsággal oly ritkán találkozhatunk grafikusaink munkaábrázolási lapjain!

A kísérletező kedv, a tematikai és technikai változatosság, a világ folyton változó arcának egy, az önkifejezésért magával állandóan harcban álló művész alkotó és hiteltelen megjelenítése Juridát igen alkalmassá teszi az illusztrálásra. Ennek ellenére illusztrációval még nem találkozhattunk napjaink reprezentatív könyveiben. Azok azonban, akik láthatták Roland Colas Breugnon-jához, vagy a József Attila versekhez készült illusztrációit, biztosak benne, hogy hasonló alkotásával nemsokára bibiofil könyveinkben is találkozhatunk.

A kisgrafika műveléséhez szükséges nem kis számú tulajdonságok Jurida Károly művészi fegyvertárában majdnem mind megtalálhatók. Ökonómikus szerkeztésmódja, sommázó ereje, a részletek lényegének a kiemelése, a zsúfoltságban is rendet teremtő eszmei és művészi levisztultsága, friss hangvételű és a modern emberhez közel álló szimoolikája, szemérmesen lefogott líraisága és harcos humanizmusa szinte predesztinálják a kisgrafikai műfajok meghódítására. Ennek ellenére exlibris-oeuvre-je állig tesz ki egy mappára valót; igaz viszont, hogy itt is új utakon halad és kisgrafikái között nincs szokványos alkotás. Vonalkulturáját nem a párhuzamosok természetes rendje, hanem a kusztaltságukban is rendet teremtő fantázia s a modern életérzés hulláma, szaggatott mivoltának adekvát grafikai kifejezése jellemzi amely részleteiben nyugtalanságról vall, de összképében modern harmóniát sugároz.

A grafika technikai lehetőségei közül a rézkarc áll Juridához a legközelebb. A kisebb-nagyobb rézlemez felületén szabadon szaladhat a kurzoldótt, követni tudja a fantáziát, a könnyed vonal dinamikáját nem fékezik az anyag megmunkálási nehézségei, s ugyanakkor a maradás, a különböző színek alkalmazási lehetősége a lírai hangulaterevetést is lehetővé teszi s a festőiségnek is teret enged, anélkül, hogy a grafika igazi lényegét, a vonal uralmat megtagadná. Nem idegen azonban Juridától a ízettség, a linomezesség és a monotípiá sem; egyéni anyagtulajdonságaik egy-egy néma megelevenítéséhez jó keretül szolgálhatnak.

Jurida Károly harminc éves és eddigi eredményei ellenére is mi sem áll távolabb tőle, mint az önelégültség, vagy generációjának koravén életidegenedése. Fejlődésének útja idáig felfelé ívelt és lehetőségei szinte határtalanok. Annak ellenére, hogy textiltervező-művész feladatával együtt egy kis alberleti szobában él és dolgozik, alkotókedve, optimizmusa kikapadhatatlan. A magyar grafika barátai biznak benne, hogy ha az illetékesek egy nagyobb lakáshoz és műterem lehetőséghez juttatják, nemcsak Jurida Károlynak biztosítják, a nyugodt alkotó munkához elengedhetetlen feltételeket, hanem nagy szolgálatot tennének a magyar grafikai művészet ügyének is.

Az 1965. áprilisában Belgrádban megrendezett magyar grafikai kiállítást STETTNER BELA művésztünk kísérte ki a Jugoszláv fővárosba. A kiállítás nagy sikert aratott.

A francia exlibris-egyesület, az AFCEI utólag becséjtotta a krakkói kongresszusra készült mappáját a kongresszus tagjainak rendelkezésére. A mappában DISKAY LENKE grafikusművésznőknek a VALENTIN LE CAMPION emlék-exlibris pályázaton szerepelt fametszetével is találkozhatunk. E munka ducát P.E.Lévy francia gyűjtő vásárolta meg s a mappában két változatban szerepel: eredeti formájában és a tulajdonos nevével.

Utólag jutott tudomásunkra, hogy a krakkói exlibris-kongresszuson résztvevő magyar exlibrisgyűjtők tarnóvi kirándulásáról a lengyel sajtó is megemlékezett. A kedves hangú kis riport a DZIENNIK POLSKI 1964. évi szeptember 18-1 számában jelent meg WERGZY W GRUDZIE RODZINNYM GEN. J. BEMMA címmel.

NORBERT LIPPÓCZY barátunknak a Tarnóvi Múzeumban megrendezett szőlős-boros exlibriskiállítás nemcsak a világ exlibrisgyűjtői között vált ismeretessé, de a világ vezető borászati folyóiratai is megemlékeztek róla. A kitűnő kiállítás olasz ENOTRIA c. folyóirat 1964-65. évi 4. számában /21-24.p./ Antonio Niederbacher ismerteti a kiállítást LA VITE E IL VINO PER PRESENTARE UN LIBRO címmel s a kiállítás legszebb exlibrisének a reprodukciói az egész számot betöltik. Örömmel fedeztük fel közöttük FERY ANTAL Norbert Lippóczy részére készült, tokaji bálványasztót ábrázoló fametszetét, valamint N.G. Lippóczy részére készített kétszínnyomatu lapját. Magyar vonatkozású a folyóiratban ERICH SCHÖNER Fery Antal részére készített exlibrisé is. A francia VIN, TABLE, TOURISME c. folyóirat 1964. évi 3. számának cikke UN COLLECTION D'EX LIBRIS BACHIQUEB DANS UN MUSÉE DE POLOGNE címmel ugyan csak elismerőleg ír a kiállításról s illusztrációi közül kettő /FERY ANTAL bálványasztója lapja és ERICH SCHÖNER Fery Antal részére készített fametszete ugyancsak a magyar exlibrisművészet világhírét szolgálja.

RÉTHY ISTVÁN exlibrisgyűjteményét ismerteti a NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 1965. évi 1. száma /70-71.p./. A cikket - amely GALAMBOS FERENC munkája - a gyűjtő fényképe és KÉKESI LÁSZLONAK RÉTHY ISTVÁN részére készített rézkarc-exlibrisének reprodukciója díszíti.

TALLIN ismét magyar exlibris-kiállítás színhelye volt 1964. február 10. és március 10. között. A kiállítás anyagát PAUL AMBUR saját gyűjteményéből állította össze. A kiállítás a tallini Október Filmszínház előcsarnokában került az éssz közönség elé s így igen sok ember látta. Nyolc magyar művész 161 lapja / BORDÁS FERENC 14, DRÁHOS ISTVÁN 54, GÁBORJÁNI SZABÓ KÁLMÁN 10, FERY ANTAL 21, HARANGHY JENŐ 10, MENYHÁRT JÓZSEF 12, NAGY ÁRPÁD 20, STETTNER BELA 20/ a legutóbbi harminc év magyar exlibrisművészetéről kívánt képet adni. A kiállítás megrendezésében PAUL AMBURNAK TIINA LEET, az Október Filmszínház magyarul jól beszélő adminisztrátora volt segítségére. A magyar exlibris két őszinte észt barátját szeretettel köszöntjük!

ÉLESZY ISTVÁN ÉS BORDÁS FERENC művész tagtársainkat tisztelőbeli tagjává választotta az ACCADEMIA FIORENTINA BELLE ARTI DEL DISEGNO. Az okleveleket a budapesti olasz követ adta át a művészeknek.

Az ISSZKUSZTVO, a Szovjetunió legtekinélyesebb művészeti folyóirata 1964. évi decemberi száma PJATILETBE KRUSZKA DRUZEI MALOJ GRAPIKI címmel kivonatolatosan ismerteti GALAMBOS FERENCNEK a MŰVÉSZET 1964. évi szeptemberi számában közölt s a Kiegrafika Barátok Köre 8t éves működésével foglalkosó cikkét. A cikket KAVCZKY ZOLTÁN, STETTNER BELA és DISKAY LENKE exlibrisének reprodukciói illusztrálják.

tallini Október-Filmszínházban meg-
 rendezett magyar exlibriskiállítás á-
 rát mi sem mutatja jobban, mint az,
 gy két észak lap is megemlékezett ró-
 la. Az OHTULHT c. napilap 1962. feb-
 ár 16-i számában L. KRASS ismerteti
 kiállítást UNGARI EKSLIBRISTEID,
 POSID, AJAKIRJU..." címmel és elis-
 rőleg ír róla. A KODUMAA c. képes
 tilap cikke /1965. 8. évf. 7. sz./
 GARI EKSLIBRISTE NAITUS címmel ér-
 kelést is ad a kiállított lapokról
 elsősorban BORDÁS FERENC, FERY AN-
 L, STETNER BÉLA, NAGY ÁRPÁD és DRA-
 S ISTVAN exlibriseit dicséri. A
 rket FERY ANTAL N.G.LIPPÓCZY részé-
 készítet fametszetű exlibrise di-
 ti.

NAGY ARISZTID
 Fametszet

LAND ROVEDA, az ismert osztrák gyűj-
 s Graphischer Bildungsverband
 desestelle Steiermark égisze alatt
 55. februárjában ismét megrendezte
 izban szokásos évi exlibris- és al-
 mi grafikai kiállítását. A kiállít-
 son 11 európai ország 66 művészenek
 0 lapja került a közönség elé. A
 gyar grafikusokat BORDÁS FERENC,
 AHOS ISTVAN, FERY ANTAL és NAGY ÁR-
 D DANIEL exlibrisei képviselték. A
 állítás sok látogatót vonzott és i-
 a jó sajtója volt.

A Képzőművész Szövetségek közötti
 csere eredményeképpen az ősszel Bu-
 dapesten francia, Párizsban pedig ma-
 gyar grafikai kiállítás fog nyitni,
 amely a mai francia és magyar grafi-
 kát fogja bemutatni a két ország kö-
 zönségének.

NIEL MEYER, a L'EXLIBRIS FRANCAIS
 rkeztője meglehangu cikket irt a
 STIGE-ben, a Francia művészek szö-
 saége hivatalos lapjában FERY ANTAL
 libris-grafikusai munkásságárdl és
 . DIANE NOIREL részére készítet
 járól részletes elemzést nyujt. E
 reprodukcióját is közli.

Lengyelországban szintén magyar gra-
 fikai kiállítás készül. Ugyanakkor a
 lengyelek a malborki II. exlibris-
 biennálé lengyel anyagát is szívesen
 bemutatnának hazánkban. A tárgyalások
 folynak.

Kaveczky Zoltán rézkarca

A Berlinben megrendezett "Intergrafik
 65" c. kiállítás /1965. május- júli-
 us/ közel ezer grafikát mutatott be
 Belgium, Bulgária, Kína, Csehszlova-
 kia, Német Demokratikus Köztársaság,
 Finnország, Franciaország, Olaszor-
 szág, Jugoszlávia, Korea, Kuba, Nor-
 végia, Lengyelország, Románia, Szov-
 jetunió, Svédország, Vietnam és Ma-
 gyarország mai grafikusművészeitől.
 A magyar anyag úgy a sajtó, mint a
 közönség körében osztatlan sikert a-
 ratott s a kiállítás legértékesebb
 részeként könyvelték el.

Genf ugyancsak magyar grafikai kiál-
 lítás színhelye lesz a télen. A ki-
 állításon 10 művész fog egyenként
 10 lappal szerepelni.

KISGRAFIKAI

A kisgrafikát /exlibris, családi grafika, illusztráció stb./sokan a nagy művészet mellékhajtásának, a pihenő órák újjgyakorlatának, műhelyforgácsának tekintik pedig ez az intim műfaj a kis méret ellenére – vagy éppen azért – fokozottabb műgondot, szigorú komponálóképességet, ökonomikus térkihasználást és mély gondolati tartalmat követel. Erről vall a Dürer-teren ki-grafikai kiállítás is, amely jól válogatott anyagon keresztül exlibrisművészetünk és a többi kisgrafikai ág mai állásáról kíván képet adni.

A Kisgrafika Barátok Köre által rendezett kiállítás kitűnően érsékelte-teti azt a fejlődést, amelyet ki-grafikánk a fel-szabadulás óta eltelt husz év alatt megtett. A fejlődés minden műfajban, de különösen az exlibris terén szembeszökő. A fel-szabadulást követő közvetlen években grafikusaink nagyjából a régi utakon jár-tak és csak lassan ébredtek rá arra, hogy a régi kifejezési formák már nem elégsé-gek a megváltozott új világ érsékeltetésé-re. A régi szimbolika erejét vesztette, a régi értékek egy része devalválódott s a gyökerében megváltozott élet a kisgrafiká-ban is új hangot követelt. A nagy fordulat a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának 1958-ban meghirdetett exlibrispályásata nyomán következett be. E pályázat új, friss te-hetségeket hozott fel-színre, akiket nem nyugtá-sított le a hagyományok sok-sok megkö-töttsége s akik új hangon szóltak az új kor emberéhez. A Stúdió fiataljai friss b-vegőt hoztak kisgrafikánk konzervativizmus-ba zárkózó világába. Porradalom volt ez, a-mely rombolva épített, hogy aztán sikere -ken és tévutakon keresztül, meg-megtorpan-va s újra nekiiramodva végül is ki-grafi -kánk teljes megújulását eredményezze.

Varga Mátys
fametszete
Rassler Károly
rézakere
Jurida Károly
és Diskay Lenke
linometszetei

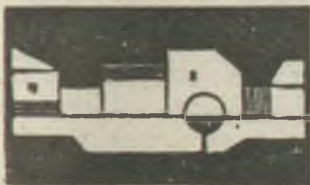

Galcsay L. 1965

SEREGSZEMLE A DÜRER TEREMBEN

A fiatalok fellépése következtében kisgrafikánk egyre jobban a mai élet felé fordult. A régi szimbolumok helyét a diadalmas technika, az egyre magasabbra törő tudomány s a szocialista élet modern jelképei foglalták el. Téma lett a gyár, a munkapad, a munkás. A finomkodó vonalvezetést erőteljesebb rajz, a valósághoz hű vonal váltja fel. A grafika nem akar festményt hazudni, szigorúan a vonalra épít, de mindenre reagál. Nincs többé művészietlen téma: a művész képzelete és alkotó ereje a diszharmonióban is teremthet rendet. Mindig a valóság a kiindulási alap s ha az alkotó képzelet el is kalandozik a valóságtól, teljesen sosem tagadja meg.

A kiállítást - amely a fentiek jegyében fogant - a fiatalok uralják. Az alapállás azonossága ellenére is minden művész más, mert egyéniségén átszűrve adja a valóságot és minden alkotásból felénk csap az új életre való rácsodálkozás frissessége. Gross Arnold játékos álomvilága, kamaszos fintaora kisgrafikáin is jelentkezik. Gácsy Mihály humorra ritka erény exlibris-művészetünkben, de a komoly témákban is otthonosan mozog. Jurida Károly lapjai kis méretük ellenére is monumentálisak, csendéletei élettel teljesekek. Kondor Lajost az egyszerű vonalvezetés poézisa élteti, míg Kondor Bélát a nagyszerű technikai tudás mellett az erős intellektus és képzelőerő. Gacs Gábor témái bátor megfogalmazásával, Frappáns Ötleteivel hat. Maurer Dóra lírikus egyéniség, grafikai mögött érezni az élmény melegét. Gy. Molnár Istvánt szurrealista hajlama vonzza a miszticizmus felé. Korom c. lapja kivételes erejű alkotás. Nagy György a szokványos témákban is tud újat adni. Stettner Bélának a többalakos kompozíció az erőssége s a linometszet minden technikai lehetőségét kihasználja.

Tichy Kálmán
rézkarca

Ábrahám Ráfael
linómetszete

és Fery Antal
fémetszete

Ábrahám Réfaelt a geometrikus formák tart-
 jak bővületükben. Csurgói Máté Lajos szí-
 nes rézkarcai grafikai eszközökkel törek-
 szenek festői hatásokra. Nagy Arisztid a
 modern olasz fametszőktől tanult s egyre
 jobban magára talál. Diskay Lenke új szim-
 bolumokat keres és keresetlen egyszerűsége
 világos kompozíciói jó utat jeleznek. Szűcs
 János három rézkarca férfias erőről és e-
 gyéni látásmódról tanuskodik. Szász Endrét
 ezuttal mint exlibris-művészt üdvözölhet-
 jük; művészi alkata szinte predestinálja
 erre a területre. Raszler Károly lapjait
 nemes arányérzék, világos szerkezet, művé-
 si rend jellemzik. Koltovszári Balint köl-
 tőivé tudja varázsolni a szürke témákat is
 vonalainak könnyedsége sajátos hangulatot
 teremt. Czinke Ferenc, Gross-Bettelheim J.,
 Kós Lajos, Kóhegyi Gyula, Kunt Ernő, Magyar
 József, Tichy Kálmán, Váczi András, N. Vár-
 deák Csilla, egyéni hangon vallanak a vi-
 lágrol s mindegyiktől sokat várhat még a
 magyar kisgrafika.

Gacs Gábor

Gacs Gábor rézkarca

Az idősebb generációból először Ka-
 veczky Zoltán rézkarcait kell megemlíte-
 nünk. Páratlan technikai műveltség találko-
 zik benne a természet szeretetével s a
 megfigyelőképesség teljességével. Az ab-
 sztrakció felé való kirándulásai inkább é-
 dekesek, mint meggyőzőek. Fery Antal feke-
 te és többszínnyomatu fametszeteivel a
 népművészet felé fordul s a legjobb for-
 rásból merít. Kimunkált ötletei meggyőző e-
 rővel hatnak. Varga Mátyas fametszeteit mo-
 numentális képmegoldás, egyéni metszőtech-
 nika és a zeufoltságban is rendet tartó mű-
 vészi önfegyelem jellemzik. Varga Nándor
 Ljosa a rézkarc nagy varázslója s ugyanak-
 kor legjobb grafikai hagyományaink hő sá-
 fárja. Bordás Ferenc a fametszés új utjait
 járja s az önkifejezés új utjait keresi.
 Aszódi Weil Erzsébet munkái a hagyományos
 formanyelvhez kapcsolódnak. Menyhárt Jó-
 zsef fametszetei a Budapest-iskola emlékeit i-
 dézik. Sterbenz Károly szintén hagyományos
 utakon jár és nemes konzervatívumosa becsü-
 letet érdemel. Gál Ferenc és Vertel József
 rézmetszetű lapjai hideg kimérttségük elle-
 nére is őszinte művészi hitről vallanak és
 szépek.

A kiállítás a hagyomány és a korsze-
 rűség ötvözetében fogant és remélni enge-
 di, hogy kisgrafikánk, amely már annyi meg-
 becsülést szerzett a magyar művészetnek a
 múltban, a jelenben is csakhamar ott less
 a világ kisgrafikai és exlibrisművészeté-
 nek az élvonalában.

Galambs Ferenc

Kondor Lajos rézkarca

ross Arnold rézkarca

Nagy György rézkarca

Óhegyi Gyula rézkarca

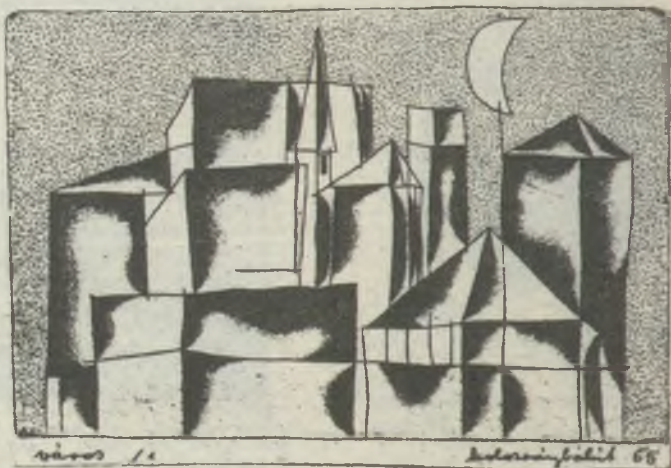
Gy. Molnár István rézkarca

Nagy Zoltán
rézmetazete

Stettner Béla
linómetazete

Kolossváry
Málint
réskarca

1920 / 1

Andorffy Mihály 68

Kondor Béla réskarca

Kondor

Vertel József résmetszete

Váci András réskarca

Az Orvostörténeti Könyvtár folyóirata a COMMUNICATIONES EX BIBLIOTHECA HISTORIAE MEDICAE HUNGARICA 1965. évi 33. száma ismét exlibris-vonatkozású cikket közölt /139-149.o./ Az orosz nyelvű cikk E.D. GRIBANOV tollából a szovjet orvosi exlibrisekről ad rövid áttekintést "O SZOVJETSZKIH MEDICINSZKIH EXLIBRISZAH" címmel. A cikk 13 exlibris reprodukcióját is közli.

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE első vendég kiállítása 1965. II. 25. és III. 3. között került megrendezésre a Híradó-technikai Vállalatnál. A kiállítást ismertető kis füzet SEMSEY ANDOR írása és a katalógus rész mellett négy eredeti grafikát is tartalmaz: 2-2 fametszetet PERY ANTAL és RÁKÓCZI FERENC művei közül. A kis füzet maradandó emléke a sikerült kiállításnak.

Ugyancsak RÁKÓCZI FERENC sikerült linometszete díszíti a Vasas Központi Képzőművész Körnek a Híradótechnikai Vállalatnál megrendezett kiállítása házilag készített katalógusát. A kis füzet az egyre izmosodó képzőművészeti népszerűsítési mozgalom figyelemre méltó terméke.

Véletlenül került kezünkbe a HIRADÓ-TECHNIKAI V. KISZ szervezetének Tavaszí Tárlat c. képzőművészeti kulturműsora. Pár adat a műsorból: I. 28.: A Tavaszí Tárlat ünnepélyes megnyitása. A Vasas Szakszervezet Központi Képzőművész Köre vendégkiállítása. Tárlatvezető Hajdu Sándor szobraszáművész. SOÓS IMRE vitetettképes előadása "Művészi élmények Párizsban" címmel. 1965. II. 25.: A Kisgrafika Barátok Körének vendégkiállítása. SOÓS IMRE előadása "A kisgrafika" címmel. 1965. III. 18.: Körner András vitetettképes előadása "Itália legszebb tájai"-ról. 1965. IV. 2.: Fényképkiallítás. 1965. V. 6.: Almár György ép. mérnök festményeinek kiállítása. 1965. VI. 13.: A vállalati dolgozók képzőművészeti kiállítása. 1965. VI. 10.: Soós Imre vitetettképes előadása "Az impresszionisták" címmel. Így is lehet az üzemekben képzőművészeti propagandát csinálni. Sőt! Csak így lehet!

DÜRER-termi kiállításunknak nagyon jó sajtója volt. A MAGYAR NEMZET 1965. évi május 26-i számában /Perneczky Géza/ emlékezett meg a kisgrafikai szeregeléről s állásfoglalása erősen pozitív. A SZOCIALISTA MŰVÉSZTÉRT 1965. évi júliusi számában GALAMBOS FERENC ad ott beszámolót a kiállított anyagról. KUCZKA PÉTER a kiállítással foglalkozó beszámolójában /A KÖNYV 1965. évi 7. sz./ jó alkalmat talált a táulaképfestészet és a grafikai összehasonlításra és az összehasonlításból grafikánk került ki győztesen. Grafikánkban, főleg még kisgrafikánkban, az összeinte hangot, a maradéktalan önkítárlukodást, és a játékos életörömet dícséri. A TÁJÉKOZTATÓ 1965. évi júliusi számában - az - betűjegy alatt írt beszámoló a kiállítással kapcsolatban azt a reményét fejezi ki, hogy újabb híveket fog szerezni kisgrafikánkban. A SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT, A KÖNYV és a TÁJÉKOZTATÓ beszámolóját illusztrációk kísérik.

Az OSZ. HIRADÓ, az Országos Széchényi Könyvtár házi folyóirata 1965. évi I. száma címlapján közli PERY ANTALNAK a könyvtár részére készített fametszetű újévi lapját, amely Mátyás király tárvénykönyve, a Lipcseben 1490 előtt megjelent un. DECRETUM MAIUS címlapjának fametszete alapján készült.

Az ESTI HIRLAP 1965. évi február 19-i száma a KEK pécsi tagozatának márc. 7-én megnyíló exlibriskiállításáról adott előzetes híradást. A kiállítás anyaga SZENTESI FLÓRIÁN gyűjtőtársunk gyűjteményéből került ki a kb. 20 ország exlibristerméséből adott iselítőt a pécsi közönségnek. A JANUS PANONIUS MUZEUM által kiadott izléses meghívót PERY ANTAL fametszete díszíti. A kiállítás ismertetésére külön visszatérünk.

A MAGYAR TELEVÍZIÓ 1965. évi március 25-i esti adásában BORDÁS FERENC grafikusművésznkről adott riportot és a művész sok grafikáját mutatta be. A kitűnő közvetítés nemcsak a művésznak de a grafikának is jó propagandát csinált.

Hírek

A KÖNYV 1965. évi 1. száma VARGA NÁNDOR LAJOS KÖNYVEI címmel KUCZKA PÉTER cikket közli /30-32.p./.. A cikk a magyar grafika nagy öregjének a grafika különböző technikájával foglalkozó könyveit, grafikai albumait és rajzos feljegyzéseit ismerteti. A cikk illusztrációi közül az általa felfedezett, legrégebbi magyar datált fémetszet /1599/ reprodukciója és a Britiah Múzeum grafikai anyagának feldolgozása közben JAN DE ERAY rajzairól készült vázlatlap érdemel különösebb figyelmet.

+

Meleghangu cikk jelent meg a Csongrád megyei Hírlap 1965. évi március 16-i számában Szabó Róbert tollából DRÁHOS ISTVÁN exlibrisművészünk működéséről, belföldi és külföldi sikereiről. A cikk kitér arra is, hogy a kiváló művész - aki az idén tölti be hetvenedik évét, az egész világ exlibrisgyűjtő társadalmával kapcsolatban áll.

+

Május hónapban az EGRESSY KLUB a hazai közönségnek is bemutatta a krakkói exlibris világtalálkozó magyar anyagát. Május 3-án a kiállítással kapcsolatban RÉTHY ISTVÁN tartott előadást.

+

RÓZSA GYULA gondolatokban gazdag, sok szempontú cikket közölte a NEPSZABADSÁG 1965. július 15-i száma EXLIBRIS címmel. A szerző Réthy István gyűjteménye kapcsán érdekes, helytálló megállapításokat tesz a múlt és a jelen hazai és külföldi exlibrisművészetéről. Vezető napilapunk megbecsülése és érdeklődése minden exlibrisgyűjtőben igaz örömet keltett.

A BILTEEN KULTURNOG ZIVOTA SENTA, a zentai közművelődési község kétnyelvű /szerb-magyar/ folyóirata rendszeresen ismerteti a helyi új exlibriseket. Az előtünk fekvő 1964. évi 3. szám öt új lap hírást és reprodukcióját közli, amelyek túlnyomórészt magyar gyűjtők részére készültek. A kis lap egyik szerkesztőjére, az exlibrisgyűjtő ERDELYI ISTVÁNRA ezután hívjuk fel tagtársaink figyelmét. Címe: Trg Mira 4. Senta, Jugoszlavija.

BORDÁS FERENC grafikasművészről közöl cikket az Esti Hírlap 1965. évi Április 3. száma Balogh László tollából "Az alezredek ars poetikája" címmel.

GÁL FERENC RÓL, NAGY ZOLTÁN RÓL és a magyar bélyegművészet többi kiválósága közül KEKESI LÁSZLÓ RÓL adott közvetítést a Magyar Televízió 1965. III. 31-i esti adásában. A három grafikasművésznek nemcsak bélyegtervezői tevékenységét, de egyéb grafikai alkotásait, így exlibriszeit is bemutatták

ÁBRAHÁM RÁFAEL exlibrisaiból és szabad grafikáiból rendezett kiállítást az Országos Széchényi Könyvtár 1965. április első felében. A fiatal művész egy ideig a könyvtár dolgozója volt és így kiállításra különös érdeklődésre tarthatott számot. Örömmel üdvözljük az OSZK ezirányú tevékenységét és a magyar könyv fellegvárában várjuk a folytatást!

Ábrahám Ráfael linómetszete

Gál Ferenc rézmetszete

ÚJ GRAFIKAI

GERZSON PÁL: ODYSSEIA. Linóleum metszetek. Budapest /1954/, "Fiatalok" Képzőművészeti Alkotóközössége. 4, 10 t.

Nem kis feladatot tűzött maga elé Gerzson Pál, amikor az Odysseia pár jelenetének illusztrálására vállalkozott, hiszen kevés világirodalmi remekműhöz készült oly sok és annyiféle illusztráció, mint éppen az Odysseidához. A képzőművészek nagy érdeklődését talán az is elősegítette, hogy míg az Ilias történelmi magra épül, addig az Odysseia a fantázia szüleménye és így a művész fantáziáját is jobban mozgásba hozza. Mellesleg az Odysseia erkölcsi és szociális szempontból is fejlettebb világnézetet képvisel, mint az Ilias, melynek a háború a témaköre, míg az Odysseia békét sugároz. Az Odysseia plasztikus előadása, népi bája és gyakran felcsillanó humora könnyű dolgot ad a grafikusnak, csak...

Aki az Odysseia illusztrálását a görög vázarazajok felől közelíti meg, az hiteles világot teremt, de agyonlámélt utakon jár. Aki viszont más felfogásban nyúl az Odysseia mesevilágához, az elcse lemond az eredeti szöveg hű képi tolmácsolásáról és csak az események ábrázolására vállalkozhat, a mese eredeti szellemi strukturájának tükrözése nélkül. Így járt Gerzson Pál is, akinak modern felfogású linóleum-metszetei önmagukban megállnak ugyan, de az Odysseia sajátos levegőjéből keveset adnak vissza, még ott is, ahol hőseit korabeli görög ruhákba öltözteti. Talán a Kirke-jelenet és a Nausikaa-lap azok, amelyek ha nem is homéroszi, de archaikus görög levegőt idéznek.

A linómetszetek alatt Devecseri Gábor mesteri fordítás-sorait olvashatjuk. Persze önként f elmerül az emberben a kérdés: az Odysseia 12.101 sorából mért éppen az a pár sor ragadta meg a művész képzeletét, amelyet illusztrált. A Kirke-epizódról nem lehet vitatkozni, azonban mennyi érzékletesebb, képszerűbb jelenet kínálkozott volna a művésznek a kiválasztottak helyett! Mindennek ellenére Gerzson Pál kis illusztrációs albuma ha nem is hiteles, de érdemes művészi munka és minden körülmények között érdemes kísérletnek könyvelhetjük el.

N. Várdeák Csilla és Gassó Ilona linómetszetei

KÖNYVEK

CISARI, GIULIO: EX LIBRIS DISEGNATA DI - Genova 1958, Edizione Liguria. 4°, 97 / 97 l.

Cisari, az idős olasz grafikusművész különleges hangot jelent a mai olasz exlibrisművészetben. Jelen kiadvány teljes áttekintést nyújt 1908-1955. közötti exlibris-tevékenységéről és a majd fél évszázadot átfogó munkásság, ha ma már egy Zetti, egy Marangoni mellett kissé konzervatívnak is tűnik, minden tiszteletet megérdemel, mert szerves része a huszadik század első fele olasz exlibrisművészetének.

Cisari, mint az olasz művészek nagy többsége általában, a művészetek több ágában dolgozik: építész, festő és grafikus egyszerre és mindezen a területeken figyelemre méltó alkotásokat hozott létre. Művészeti tanulmányait a R. Accademia di Brera keretén belül végezte. Pallonet, Pogliaglit, De Carolist vallja mesterének. Művészetére korán felfigyeltek, a közönség ismerte és szerette. Százhuszonkét hazai és külföldi kiállításon vett részt 1958-ig, köztük 12 Velencei Biennálén, 3 Római Quadriennálén. Sok díjat és kitüntetést kapott: a 17. Velencei Biennálén egyszerre két díjat, az Accademia d'Italian aranyérmét. Az 1946. évi berlini olimpia művészeti díjazottjai között is ott találjuk. Munkái javát olasz és külföldi múzeumok őrzik. Sok művészeti könyve és kiadványa is van /La xilografia - I racconti del pittore Gervasio - La decorazione grafica - La decorazione alla portata di tutti - Metodo per disegnare ornamentali stb./, amelyek ma már könyvészeti ritkaságok. 1925-ben a R. Accademia di Urbino igazgatójává nevesik ki. Könyvillusztrációi a legjobbak e műfajban Olaszországban. Külföldi utasításai /Hollandia, Anglia, Németország Franciaország, Egyiptom, Görögország, Skíria, Palestina, Tripolitanea, Algír, stb./ mind hozzájárultak művési világhíréhez és elismeréséhez és témakörének kibővüléséhez. Részt vett az 1964. évi Krakkói Exlibris Világkongresszuson is és személyes varázsával mindenkit meghódított.

Cisari, mint exlibris művész, elsősorban a fametszetet és a litográfiát kedveli. Korai lapjain még érződnek a századforduló szecessziós reminiscen-

ciái, de Cisarri fegyelmesebb vonalvezetésű és egyéni hangú művész. Exlibrisain kiittkűk az építés is: gyakran használt építészeti elemeket, a vonat mindig térben képseli el és úgy ornamentális, mint figurális kompozícióiban igen nagy súlyt helyez a térhatásra és az arányok kifejező erejére. Az építész idői lapjainak külön megkomponált keretisése is, amelyeket gyakran szakit meg párkánydíszekkel, vagy rozettákkal. Az 1908-ból származó első exlibris /végtelenes vesző lépcsősor, rajta elvesző kisméretű alak megnyult árnyékkal/ még inkább az építészst, mint a grafikuszt adja. Gyakran dolgozik osztott kompozícióval, ahol az építészeti egyensúly mindig dominál. Alakos lapjain a preraffaeliták vonalvezetésével éppen úgy találkozhatunk, mint a modern francia rajz légy kontúrokkal dolgozó technikájával. Szimbólumaiban klasszikus hagyományok tükröződnek; szignet-szerű, kis méretű exlibrisei /főleg ornamentális kompozíciók/ nyomdaiassként is kiválóan megállnak a helyüket

A Cisarri-könyv - amely kiállításánál fogva is megdobogtatja minden bibliofil szívét - nemcsak az ismert művész teljes exlibris-oeuvre-jéről ad áttekintést, hanem a művész tollából több nyelven rövid áttekintést ad az exlibris történetéről is. E tanulmányok sok új és főleg olvas vonatkozásában igen érdekes adatok révén különös figyelmet érdemelnek.

GAUDAEN, GERARD, Katalog. Vologda 1964, Szevero-Zapadnoc Knisznoc Isdatelstv. vo. 16, 55 /1/ l., illusztr.

Sz. G. Ivenszkij, a Vologdai Képtár igazgatója Gerard Gaudaen kiállításának megrendezésével olyan modern belga művészt mutatott be a Szovjetunió közönségének, aki nemcsak modern grafikát reprezentál, de nyugat dekadens, elbertelenedett és abstrakcióba menekült művészetével szemben realista, életigenlő és mélyen humanista művészetet képvisel.

A kiállítás Gaudaen 104 grafikai alkotásán keresztül /fa- és linometszetek/ nemcsak megvizsgálható képet ad a művész alkotóképességének széles skálájáról, de a fejlődésének nyomon követését is lehetővé teszi. A kiállítás katalógusa pedig - maga is izléeses nyomdai remek - Gaudaen életének és művészetének ismertetésével nagy szolgálatot tesz e kiváló művész népszerűsítése érdekében amelyet méltán meg is érdemel.

Gerard Gaudaen fiatal művész: 1927-ben született Saint-Niklaasban, Belgium nyugati oszékében. Szülei munkás kisenberek és a fiatal Gaudaen gyermekkorra apja mosodájában telik el. Szülei csak nehezen egyeztek bele, hogy művészi pályára lépjen, a fiatal Gaudaen kitartása azonban mégis csak győzött. A genfi művészeti főiskolán kezdte művészeti tanulmányait, ahol pár hónap alatt hat szemesztert végzett el. V. Stuyvaert tanította a fametszésre, Marie de Kaiser pedig a rézkaróra. Csakhamar közei kapcsolatba került Mark. F. Severin professzorral, a kiváló grafikusművésszel és nála fejezte be tanulmányait az antwerpeni Szépművészeti Főiskolán.

Severin személyében Gaudaen a legjobb mesterre talált, mert nem csak kitűnő művész, Belgium egyik legsikeresebb grafikusa, de kiváló pedagógus is. Tőle tanulta meg Gaudaen az élet szeretetét, a humort, amely nála gyakran a közpolgár szatirájává mélyül, meg a ki grafika iránti szeretetet. / Exlibris, családi grafika stb./ Tőle tanulta meg, hogy a kis méret nem akadály a monumentálisnak és a ki grafika egy grafikus izléesének és művészetének legérdekesebb méréője.

Gaudaen művészete a népből gyökerezik; egyéniségének egyes vonásait Bruegel és Rubens művészetére vezethetjük vissza. Bruegheltől tanulta meg az egyszerű emberek, Rubenstől pedig az élet szenvedélyes szeretetét. Az élet szíre békőnapjai, a munka Gaudaen művészetének nemcsak tárgya, de célja is. Talán ennek köszönheti, hogy nemcsak kitűnő művész, de nagyszerű ember is. A mitor Stuyvaert távozása után elfoglalta a genfi Művészeti Akadémia grafikai tanszékét, mindenki örömmel üdvözölte.

Gaudaen Severin mellett a Grafica o. folyóirat egyik alapítója és mint ilyen, a folyóiraton keresztül is a grafikai művészetek fejlesztését és a népek közötti barátság eladlyitását szolgálja. Mint különböző művészeti szervezetek vezetője hathatósan emeli fel a szavát a béke érdekében; a jószán és a

saját polgári lelkiismerete indítja erre. De ezt a célt szolgálja nem egy grafikai alkotása is. Gondoljunk csak az 1961. évi újvívi üdvözlő lapjára, ahol az anygal kaján mosollyal figyel, amint az ördög, amikor meg akarja szerezni a csalétektől szolgáló földgolyót, egérfogóba kerül. Vagy gondoljunk A. Verhammen részére 1960-ban készült lapjára, amelyen egy fekete és egy fehér gyerek igyekszik összeilleszteni a világ térképének széttördelgett darabjait. És a felsorolást folytathatnánk sokáig: az emberek szeretete, az erőszak gyűlölete, a jövő generációkért való felelősség magas eszmei mondanivalóval rendelkező és magas művészi kvalitású alkotásokra ihletti.

Gaudaent nagy művészeti kitűnő technikai felkészültsége, pozitív világnézete és művészi felfogása mellett főleg stílusérzéke teszi. "Stilizált naturalizmusa", amint Winkler találóan mondja, teljesen egyéni és erősen film-szerű. Metszetein a kép és a betűtípus összehangoltsága tökéletes egységet ad; arányérzéke, világossága és egyszerűsége csupa nagy művészt jellemző tulajdonságok. Témakörében igen nagy szerepet foglal el a gyermek, az a huncut és értelmes kiscsember-világ, amely már annyi nagy művészt ihletett és a munka, amely az életnek értelmet ad. Néha szemére vetik Gaudaennek, hogy sokat tanult Marangonitól. Ez a hatás tagadhatatlan, de nem egyéniség-vesztő és csak a metszésteknikában, a vonalvezetésben jelentkezik néha.

Gaudaen ereje teljében levő művész, aki mai hangon és mai művészeti eszközökkel szól a ma emberéhez. A ma ember pedig megérti őt, mert igazat mond és örömet szerez. Haladó, építő, korszerű művészetével meg kellene a magyar közönséget is ismertetni!

LUCKIEWICZ. STANISLAW: LES DOUCE EXLIBRIS GRAVÉS SUR BOIS PAR - Introduction
de Włodzisław Egiersdorff. Varsovie 1959, 8 / 8/ 1., 12 t. / 309 számozott
példány/.

Stanislaw Luckiewicz az idősebb lengyel grafikusgárdához tartozik. 1900-ban született, művészeti tanulmányaitVarsóban kezdte meg, Krakóban, a Képzőművészeti Akadémián folytatta ésVarsóban fejezte be. Gyakran vett részt hazai és külföldi kiállításokon. 1937-ben a Párizsi Nemzetközi Kiállításán grafikaiért érmet kapott. Az 1946-i párizsi exlibriskiállítás után Moszkva, Prága, Bécs és Amers miéért közsősége gyönyörködhetett grafikaiban. Párisban 1957-ben önálló exlibris-kiállítása volt. Pedig Luckiewicz nem tartozik a termékeny exlibrisművészek közé: 1939 és 1959 között - tehát husz év alatt - mindössze 31 exlibris került ki a vésője alól. Akik a krakkói kongresszus alkalmából megismerhették, nemcsak elsőrendű exlibrisgrafikust, de nagyszerű embert is ismerhettek meg benne.

A Luckiewicz-mappa tisenkét exlibrise nemes értelemben vett konzervatív, de kitűnő metszőtechnikával rendelkező, sajátosan látó és mély gondolati tartalmat hordozó és kifejező művészt állít elénk. Saját maga részére készített lapja meggyőző erejű interieur s a varsói háttér a nehéz évekre utal. A Grocholski-könyvtár exlibrise a széteső témát - fent a könyvtár, lent a család címer - jól megválasztott arányaival és eltérő metszőtechnikával foglalja képi egységbe. A Recajaki-exlibris azt dokumentálja, hogy a címer, több évszázadon keresztül az exlibris majdnem kizárólagos témája, jó fametszőnek ma is hálás feladatot nyújt. A Kielanowski-lap kissé sauftolt, de ez a megrendelő és nem a művész bűne; Luckiewicz a széteső témakört jó tételhelyezéssel igyekszik eszméileg is, művészeileg is élvezhetővé szelidíteni. A Kafkaféle lap agyoncsépeelt motívuma/Mercur, mögötte felhőkarcolók/ ellenére is friss és modern; a háttér különböző irányú és sűrűségű vonalhálójá a főfigurát az árnyékolástól függetlenül is teljesen plasztikusá teszi. A P.K. részére készült exlibris nemes egyszerűségével hat, a Mierzejewski-lapon a kompozíció kiegészültséget kell megdicsőírnünk. A Lodzi Egyetem kereskedelmi tanácske részére készített exlibris a fametsző Luckiewicz minden erényét tükrözi. A fejete-fehér egészséges aránya, a modern megfogalmazású régi szimbólum, a betűtípusok stílusos megoldása és a feliratnak a kép teljes egységét kihangsúlyozó elhelyezése a művészi és hatásos exlibris iskolapéldája. Az aulich részére készült lapon azonban a kettős körkeretes foglalt felirat agyonnyomja a grafikus mondanivalót. A Potocki-lap modern kompozíciójával és a vonalssáknak a fekete háttérből fehér folttal való kiemeléssel tünik ki. A Karny-féle exlibris erotikus témája ellenére is decens alkotás; torzói a befejezett

aktábrázolásnál is többet mondanak. Az egieradorff részére készített lap a rombadöntött és újjáépített Varsónak állít egyszerű, de jó művészi megfogalmazású és az anyagserűséghez csak lazán ragaszkodó metszőtechnikájú emléket. A magam részéről, ha csak egy Luckiewicz lapot helyezhetnék a gyűjteményembe, azt a lapot választanám.

A számozott, kis példányszámú album bibliofil értékét nagyban emeli, hogy az egyes lapok számozottak és szignáltak. A lapnyomatokat az eredeti ducról maga a művész készítette. A borítólap, a papír mind kifogástalan. Az Egiersdorff féle bevezetés, francia szövegének sajtóhibáit azonban szívesen nélkülöstük volna!

KOVALSKA, BOZENA: EDMUND BARTLOMIEJCZYK. Warszawa 1963, Wydawnictwo Arkady
Ivret, 38 l., 39 tábla.

Edmund Bartłomiejczyk /1885-1950/ egyike a huszadik század első fele legeredetibb és legsokoldalúbb lengyel művészegéniségének. Grafikus és építész, exlibris-művész és könyvillusztrátor, szobrász és művész-pedagógus - legfőképp pedig a modern lengyel fametszet egyik legnagyobb mestere.

A művészi hajlam és a jóízlés már gyermekkorában megnyilatkozott benne. Az Iparművészeti Múzeum mellett működő Rajziskolába járt, majd különböző képzőművészeti és művészettörténeti kurzusokat végzett. 1906 és 1909 között a krakkói Szépművészeti Akadémián tanult. Már ekkor a művészet demokratizálását tekintette élete főfeladatának és a művészetnek a mindennapi életben való mindnél nagyobb mérvű elterjesztése izgatta a fantáziáját. Krakkó után a varsói Szépművészeti Akadémián építészetet tanult a miután azt is elvégezte, mint építész kezdett dolgozni. Sok pályázaton vett részt és sok díjat kapott. Egyidejűleg egyre többet foglalkoztatta a grafika - főleg az illusztráció - és a szobrászat is.

Az 1922-1930 közötti korszak Bartłomiejczyk művészetének virágkora. Kra-zsweski egyik költeményéhez készült illusztrációi - a szöveggel együtt egyegy ducból faragva - burleszk elemeivel nagy sikert aratott. Ebben az időben készültek a "Jó páasztor", a "Lány lóháton", a "Janosik" c. fametszései is, amelyek dekoratív szépségükkel, a fa minden lehetőségének kihasználásával olyan magas művészi kvalitású alkotások, hogy ma is a lengyel fametszőművészet legjobb alkotásai között tartják számon őket. Pedagógusi tevékenysége alatt egész generációját nevelte fel a tehetséges lengyel iparművészeknek és ez idő alatt maga is inkább csak merkantil-grafikával foglalkozott; plakátjainak nagy szerepük van abban, hogy a lengyel plakát európai színvonalra emelkedett. Azért a fametszethez sem lett egészen hűtlen; ebben az időben készültek a "Bárkaépítők", a "Jawordzi orosz paraszt" - és a jellegzetes Bartłomiejczyk exlibrisek gazdag sorozata.

1925-ben tagja lett a "RYP" nevű egyesülésnek, amely a lengyel grafikát megújította és világhírré emelte. Bartłomiejczyk sok kiállításon vett részt, belföldön és külföldön egyaránt és sok jelentős díjat kapott. Párizsban 1925-ben könyveiért és plakátjaiért kapott érmet, 1927-ben pedig, ugyancsak Párizsban, fametszeteiért nagydíjban részesült, könyvillusztrációit aranyéremmel, plakátjait ezüst éremmel jutalmazták.

A háború alatt Bartłomiejczyk alkotásainak legnagyobb része elpusztult. E hatalmas veszteség azonban nem vette el a művész életkedvét és újra megkezdte pedagógusi tevékenységét a varsói Szépművészeti Akadémián. E tevékenysége mellett illusztrációs tevékenységét is tovább folytatta, litográfiákat és fametszeteiket is készített, de már nem sok évet tartogatott számára az élet, 1950-ben hunyt el.

Kowalska tanulmánya Bartłomiejczyk életének és művészetének minden lényeges mozzanatára kitér és finom megfigyelésre valló megállapításai, értékelései ma már átmentek a köztudatba. Az illusztrációs anyag, amely Bartłomiejczyk grafikai tevékenységének majd minden területére kitér, jól támasztja alá Kowalska megállapításait és olyan művészt állít eléink, akit megismerni mindenkinek nagy élményt jelent.

PRINTS BY E. REITSMÁ-VALENCA. With introduction by Louis Ginsberg, Petersburg, Virginia 1963, 8, 40 l. /30 illusztrációval/

Louis Ginsberg, a neves amerikai antikvárius és exlibrisgyűjtő saját bevallása szerint gyűjtőtevékenységét Engellen Reitsmá-Valenca egy akvatintájával kezdte. Es a kezdő gyűjtőkori emlék adata és ötletet, a művészno hetvenedik születésnapja alkalmából az izléses kis kőtet kiadására.

E. Reitsmá-Valenca 1889 május 3-án született Amsterdamban. Apja gyémánt-köszörs, majd gyémántügynök volt, aki lányát tizenegy éves korában szintén a szakmára fogta. A magányos kislány azonban, aki már ekkor is sokat és szívesen rajzolt, másra vágyott. Tizenhét éves volt, amikor bejutott a Képzőművészeti Akadémiára, ahol hat éven keresztül rajzot, festészetet és grafikát tanult. A rézmetszeteiért kapott "Prix de Rome" a beérkezést jelentette a részére. Három, Olaszországban eltöltött ösztöndíjas év után érett, kiforrott művészként tért vissza hazájába. Ekkor ment férjhez Dr. J. Reitsmá jogászhoz. Három gyermeke van s házassága első éveiben inkább csak rajzolt/ceruzra és pasztell/ - főleg portrékat és virágokat. Olajban is sokat dolgozott. Az amsterdami állatkertben készült állatképei saját hazáján túl is ismertté tették a nevét. Az exlibrisművészetbe 1932-ben kapcsolódott bele a Netherlandse Exlibris Kringen keresztül és nagyszerű, rétechnikája lapjai csakhamar népszerűvé tették az exlibrisgyűjtők körében világszerte. Az exlibris fordította figyelmét a betűművészet felé is, mert véleménye szerint a felirat az exlibris szerves része és a lap stílusának, tárgyának, hangulatának megfelelően külön meg kell komponálni. A ma hatvenöt éves művészno 1951 óta Bergenben él, építőművész fia által tervezett, messze földön híres házában.

Ginsberg kis könyvének harminc illusztrációja teljes képet ad E. Reitsmá Valenca grafikai művészetéről. Portréiból a gyémántköszörs hallatlan arány-érzéke mellett tárgyilagos művesség, ugyanakkor a lélek melege árad. Albert Schweitzer-portréja /rézmetszet/ megdöbbentő hűsége mellett egyszerű művészi eszközökkel adja vissza a nagy humanista egyéniségét. Virág- és állatábrázolásait a részletek gondos megfigyelése és az sprőlőkosság mellett is sommá-zásra törekvő ábrázolásmód és pantheista hozzáállás jellemzi. Tájképeiben a nagy holland művészek legjobb hagyományai élnek tovább. Exlibrisei pedig arról tanuszkodnak, hogy absztrakció nélkül is lehet modern exlibrisgrafikát művelni és ha az ötletgazdagság megfelelő művészi felkészültséggel párosul, ez intím műfaj napjainkban is, a jövőben is halhatatlan.

Galambos Ferenc

FELEDY GYULA grafikusművészünk, a hazai grafikus gárda egyik legnagyobb egyénisége ez év júniusában állított ki a DÜRER TEREMBEN. Magas színvonalú, bátor hangú grafikáit a gyűjtők is nagy örömmel fogadták.

Az idei ősszel harmadszor rendezik meg a Miskolci Grafikai Biennálét. Grafikusaink - köztük a kisgrafikát művelő fiatalok is - máris erősen készülnek a nagy seregszemlére. A kiállítás elé minden gyűjtő nagy várakozással nézhet.

A DÜRER TEREMBEN április hóban soron kívüli kiállítást rendezett a Képzőművész Szövetség Grafikai Szakosztálya TARJANI SINKOVITS JENŐ mester munkáiból, aki idén töltötte be 70. életévét. Az idős művész a felezabadulás után sok éven keresztül tanította a fiatal nemzedéket. Emberségét magas foku művészetét nagyra becsülnék és igaz örömhíkre szolgált, hogy mellőzése véget ért. Kiállított karcait láttán azt reméljük, hogy még sok munkás évet fog megérni és alkotó munkásságához ezután küldjük jókívánatainkat.

A Kisgrafika Barátok Köre Köztesítője - Felelős szerkesztő: Galambos Ferenc - A kiadásért felel: Réthy István KEK titkár - Készült a Múzeumok Rotatizemében 500 péld. 2 iv terj. Felelős v.: Dr. Dajbukát G. Eng: 706-4310/1965.

LYKA, doyen des historiens d'art hongrois /1869-1965/. Il a commencé sa carrière comme peintre, élève de S. Hollósy, mais il est devenu plus tard un de nos critiques d'art les plus importants. Ses écritures pourraient remplir une petite bibliothèque. Il était fondateur et rédacteur du périodique **MUVÉSZET /Art/** entre 1902-1918. Il s'intéressa toujours au petit graphique et fut président dès sa fondation du MEGE, réunion des collectionneurs d'ex libris, jusqu'à la cessation /1944/. Ses avant-propos dans les éditions d'ex libris sont des écrits de valeur. Le professeur Mándor Lajos VARGA continue son enquête sur la graphique hongroise d'entre-deux-guerres /p. 188/. Après Szeged et Debrecen, selon les villes de leur activité sont mentionnées les artistes, avant tout Mihály PATAY /1910-1956/, qui travailla à Szolnok. Il était élève de V. Aba-Novák. Ses oeuvres les plus durables sont ses gravures sur bois. La Vie des paysans hongrois, paysages, portraits, constituent son oeuvre xylographiée. Depuis 1937 il a gravé quelques ex libris remarquables. A Szombathely travailla János FÓTH. La première association des amis hongrois de la graphique était la GUILDE ST. GEORG, dont la publication d'ex libris parue en 1913 est même aujourd'hui la plus belle oeuvre ex librisologique. La continuation venait seulement après la première guerre mondiale, quand les collectionneurs zélés ont fondé en 1932 le MEGE /Association Hongroise des Collectionneurs d'Ex libris et Amis de la Graphique/ sous la présidence de K. LYKA. On publia entre 1937-1944 un périodique aussi **XISGRAFIKA/** et 16 mapses d'ex libris et petit graphique, parmi celles oeuvres de K. ROMÁN, Kálmán GÁBORJANI SZABÓ, Jenő HARANGHY, Károly RÉVESZ, Endre VADÁSZ, etc. etc. Andor SEMSEY présente aux collectionneurs hongrois József Marim SZUSZKIEWICZ, artiste polonais /p. 191/. Il est né le 3. février 1912, à LWÓW, finit ses études artistiques à l'Académie de Varsovie. Ses peintures apparurent aux expositions depuis 1950. Ses gravures sur bois et linoléum sont des oeuvres pleines de talent et d'imagination. Szuszkiewicz grave depuis 1942 des ex libris aussi, jusqu'à présent à peu près 50 pièces. Il vit à Tarnów, ou fonctionne comme professeur dans l'école secondaire d'art. En 1962 il a obtenu le II. grade du grand prix polonais graphique. Ferenc GALAMBOS écrit de l'artiste hongrois Károly STERBENZ /p.193/, né le 1. janvier 1901, à Sopron. Il resta toujours fidèle à sa ville natale. Ses études artistiques avaient lieu à Budapest, à l'Académie des Arts Appliqués, entre 1917-1921. En terrain des arts graphiques il est autodidacte. Ses oeuvres graphiques sont connues depuis 1930 /xylographies, eaux-fortes./ Depuis 1952 il est collaborateur du musée de Sopron. Dans ses ex libris et autres graphiques trouvons souvent motifs de cette belle ville. L'auteur de l'article sur Károly JURIDA et ses oeuvres graphiques est aussi Ferenc GALAMBOS /p. 196/. K. Jurida est né en 1935, à Tatabánya et finit ses études en 1961, à l'Académie des Beaux-Arts à Budapest, comme élève de Gy. Hincz et S. Ék. Il s'orienta presque exclusivement vers les arts graphiques: Le KEK a édité en 1964 une mappe de ses eaux-fortes. Ses illustrations, comme celles pour Colas Breugnon de R. Rolland, sont estimées par les connaisseurs. Ses ex libris ne sont pas nombreux, mais cherchent une voie nouvelle. - Parmi les nouvelles mentionnons l'exposition d'ex libris hongrois à Tallinn /Estonie/, organisée entre 10. février - 10. mars 1964. L'Académie Florentine des Beaux-Arts a admis comme membres d'honneur nos adhérents István KLESDY et Ferenc BORDÁS, artistes graphiques. Le périodique Iskustwo /USSR/ rend compte de l'article de F. Galambos, paru dans le "MUVÉSZET". Dans la salle d'exposition nommée de Dürer, à Budapest, le KEK a organisé une exposition, dont nous lisons un compte rendu écrit par F. Galambos /p. 202/. De la matière exposée quelques feuilles sont reproduites aux p. 205, 206, 207, 210 et 211. F. Galambos fait récépion des oeuvres suivantes: GERZSON Pál: *Odyssea* /Budapest, 1954/, illustrations gravés sur linoléum. Giulio CISARI: *Ex libris disegnati di...* /Genova, 1958; Oeuvres de l'artiste entre 1908-1955/. - Gérard GAUDAEN, *Katalog. /Volodga, 1964. Catalogue de l'exposition organisée dans l'Union Soviétique/.* - Stanislaw LUCZKIEWICZ, les douze ex libris gravés par /Varsovie, 1959, avec l'introduction de Włodzisław Egieradorff/. - Bożena KOVALESKA: *Edmund BARTŁOMIEJCZYK /Warszawa, 1963.* Parmi les oeuvres du grand artiste de la xylographie polonaise trouvons aussi des ex libris, quelques reproduits dans cette volume/. - E. REITSMA-VALENCA, *Prints by- /Petersburg, Virginia, 1963., avec l'avant-propos de L. Ginsberg/.*